

NÄR SVERIGES FLAGGA BLEV SVENSKARNAS

Av lektor SVEN ERIKSSON

»I pledge allegiance to the Flag of the United States of America and to the Republic for which it stands: one nation indivisible, with liberty and justice for all.»

SÅ LYDER flaggeden i USA. Den avlägges varje dag under läsåret i unionens skolor. Den nuvarande flagglagen (fastställd 1942) stadgar i detalj, hur händer och huvudbonader skola hållas vid flaggceremonierna.

Ritualen är tämligen ny. Stjärnbaneret vajade visserligen över en skola så tidigt som 1812, men först under inbördeskriget på 1860-talet blev flaggföring påbjuden i vissa stater, och riktig fart fick flaggpropagandan ej förrän mot århundradets slut. Härvid gick The American Flag Association (av 1897) i spetsen, ivrande för bl. a. ett högtidligare ceremoniell vid skolornas dagliga flaggparad.

Det är av allt att döma en populär uppfattning i vårt land, att den blågula flaggan sedan en oviss — men under alla förhållanden avlägsen — förtid varit en folklig symbol. En närmare undersökning visar, att utvecklingen förlöpt ungefär samtidigt i Sverige och USA.

Edvard Thormænius har i en uppsats citerat en dansk resandes förvåning 1871 över att »Mange af Almuen ikke kjendte det svenske Nationalflag». Kuststädernas invånare voro naturligtvis förtrogna med de svenska färgerna, och detsamma gäller dem som bodde i garnisonsorter eller i närheten av lägerplatserna, men många svenskar fingo nog blott en eller annan gång i livet en flagga för ögonen. Bevarade stadsvyer visa att flaggstänger voro ytterligt sällsynta. Vad Stockholm angår, kunde man se dylika vid ett eller annat sommarställe eller på något utvårdshus i stadens utkanter men inne i staden blott på Södra Teatern, de militära etablissemanget, järnvägsstationerna samt Dagens Nyheters annonskontor vid Myntga-

tan. Tillfälligt restes flaggstänger i samband med lantbruksmöten och dylikt, men det var sällan förekommande evenemang.

Varken på Stockholms slott eller på riksdagshuset förekommo flaggstänger.

Då efter riksdagsreformens seger 1866 den bekante arkitekten Johan Fredrik Åbom uppgjorde förslag till ombyggnad av »Rikets ständers hus» på Riddarholmen, angav han ingen flaggstång; på gaveln över huvudingången placerade han i stället en symbolisk kvinnofigur — antagligen Svea. Denna ritning blev icke antagen. I ett nytt förslag några månader senare, och godkänt av överintendenten Fritz von Dardel den 12 juni 1866, hade Åbom ersatt kvinnofiguren med en flaggstång. Denna ritning fastställdes i konselj den 19 juni.

Det skulle dröja innan flaggstången restes. Den 12 september 1871 — således fem år efteråt förkunnade emellertid *Nya Dagligt Allehanda*:

»Riksdagshuset prydes sedan början av den nu pågående riksdagen av en å byggnadens tak mitt över huvudingången hissad stor tretungad nationalflagga.»

Det är en i all sin korthet historisk notis. Händelsen väckte av allt att döma föga eller intet uppseende. Annat blev det två år senare då en flagga för första gången i historien hissades på Stockholms slott.

Den 3 november 1873, en mulen, blåsig och förmodligen nervpåfrestande dag, stimulerades *Aftonbladets* lösnummerförsäljning av ett reportage under rubriken »En vanprydnad på kungl. slottet». Man överraskades, berättade skribenten, av att över mitten av slottets huvudfasad åt Norrbro se en mycket stor, förgylld krona, uppsatt på en hög stång:

»Också framkallade åsynen därav uttryck av dels åtlöje, dels harm, hos den stora mängd av människor, som under dagens lopp passerade Norrbro och som oavvänt betraktade den underliga företeelsen. Från grupper, som bildade sig för att samspråka därom, hörde man utrop av förundran och åtskilliga speglosor, t. ex. undran, huruvida det skulle vara en modern upplaga av Gesslers hatt, för vilken de, som passerade Norrbro, borde blotta huvudet, osv.»

Det kunde väl gå an, menade skribenten, att hissa flaggan på ett eller annat »mera med privatbyggnader jämförligt lustslott» men absolut icke på Stockholms slott!

Dagen efter kunde tidningen ge närmare besked om meningen med det hela:

»I dag kl. 12 middagen har sedvanlig salut givits från batteriet å Skeppsholmen med anledning av årsdagen av Sveriges och Norges förening. Fartygen i hamnen ha flaggat och en kunglig flagg har för första gången svajat å Stockholms slott.»

Aftonbladet hade nu fått klart för sig, att Oscar II blott infört en sed, som länge varit rådande i andra monarkier, och tystnade, men en och annan av de mera radikala bladen och framför allt den politiska skämtpressen fortsatte under mer än en vecka gycklet. I *Dagens Nyheter* hette det:

»Oss synes att flaggan verkligen är till nytta, om icke för kungen-amiralen, så för dem av hans trogna undersåtar, vilka därförutan, när de passera Gustaf Adolfs torg och Norrbro, aldrig skulle veta åt vad håll vinden blåser, och som, medan de gå uppför Lejonbacken, känna sig behöva vända kappan efter vinden. Dessutom har flaggan gjort ett annat gagn. Att hela Stockholm under en hel vecka icke pratat om annat än den bör vara ett bevis på att huvudstaden icke vet av någon *kris*.»

Varifrån hade kungen fått sin idé? *Kasper* vågade sig på några gissningar:

»Dagens Nyheter påstod, att Hans Maj:t ville 'hissa flaggan i topp', för att riksdagsgubbarne göra på samma sätt, då de äro församlade här; han har tyckt, att 'en ann' kan vara så god som 'en ann'... Men en glad själ framställde också den förmodan, att kungen fått idén från Södra Teatern, varest det flaggas spektakeldagarne... eller möjligtvis från Dagens Nyheter's annonskontor. Där har visserligen flaggan blivit indragen, men kanske blott för att förflyttas till högre ort?»

Någon vördnad för flaggan röjs för visso icke i detta gyckel. Direkt plump verkar i vår tids öron en nidvisa i *Söndags-Nisse* (kursiveringarna äro tidningens):

»Men kan väl den *fanstången* knipa till slut
den allmänna opinionen,
när flaggan därpå räcker tungan sin ut
åt hela den svenska nationen?

— — —

En mening man vet dock att *fanstyget* har
en sak kan man därav bestämma:
när *flaggan* är ute och flaxar och far,
är *kungen* åtminstone hemma.»

Det är värt att lägga märke till förknippningen av »flaggan som räcker tungan sin ut åt hela den svenska nationen» och »kungen». Den flagga, som åsyftas, är den tretungade. Innan skildringen av flaggbrukets utveckling föres vidare, kan det vara skäl att något dröja vid flaggans äldre historia.

Som Torsten Lenk — vår främste kännare härav — påpekat, återgår den svenska flaggan på ett kungligt värdighetstecken i nära släktskap med regalierna, nämligen ett blågult korsbanér, som torde ha tillkommit vid mitten av 1400-talet och som även kunde förlänas som ett synligt tecken på att mottagaren utövade en del av härskarens makt. Liksom konungen ursprungligen var riksenhetens symbol, var alltså korsbanéret och flaggan symboler för kungamakten, den första statsmakten.

På krigsfartygen hissades under 1500-talet och i början av nästföljande århundrade i allmänhet tvärskurna, i blått och gult horisontellt randade flaggor. I Danmark uppträdde vid 1600-talets början inom såväl örlogsflottan som på handelsfartyg vid sidan av de tvärskurna tvåtungade flaggor, vilka i båda fallen betraktades som rikssymbol. Åren 1630 och 1635 förbjödos dock handelsfartygen att hissa den tungade flaggan.

Senast vid 1620-talets slut hade man i vårt land följt den danska förebilden att på alla toppar hissa korsflagga — tungad eller tvärskuren. Den svenska flaggan fick emellertid *tre* tungor, och därmed — anser Lenk — uppstod begreppet den »svenska flaggan» i dess nuvarande betydelse. I brist på offentligt fastställda regler var flaggföringen på svenska handelsfartyg länge varierande. Tvärskurna korsflaggor äro belagda vid 1600-talets mitt, men man förde också »egna» flaggor, ibland försedda med tungor, och dessutom hissade man den tretungade korsflaggan. I syfte att råda bot på vad man betraktade som ett missbruk utfärdades 1663 en förordning, enligt vilken handelsfartygen förbjödos att hissa »kronones flaggor eller eljest sine egna med tre spetsar». De fingo rättighet att hissa en tvärskuren korsflagga — men behövde icke göra det. Denna bestämda skillnad mellan »kronones», dvs. statsmaktens, flagga och den enskilda, tvärskurna, upprätthölls ända till 1897, då vi fingo en »civil» statsflagga med två tungor (avskaffad 1906).

Efter 1663 kallades den tretungade flaggan i officiella handlingar »svensk konungs flagga», »konungsflaggan», »Hans K. Maj:ts och riksens flagga» eller »svensk örlogsflagg». Den sistnämnda benämningen är emellertid mycket ovanlig före 1800-talet.

Det är emellertid naturligt, att den tretungade flaggan väckte krigiska associationer. Försvaret och vad därmed sammanhänger var länge den förnämsta av statsmaktens uppgifter. Det är jämväl begripligt, att den tungade flaggan särskilt förknippades med flottan. Allt eftersom statens verksamhetsområde vidgades, kom den emellertid att brukas även i »civila» sammanhang; på Carl XV:s tid användes den av tullen, lotsverket, Statens järnvägar och postverket. Den blev därigenom de facto symbol för statens makt över huvud.

Det är i sammanhanget intressant att se, att det var en *tretungad* flagga, som 1871 hissades på riksdagshuset, säte för den »andra» statsmakten. Där vajade den ända till 1906. I den räkning, som flaggleverantören Fredr. Em. Cederberg 1871 presenterade Riksgäldsfullmäktige betecknades dukarna — det var tre stycken av olika storlek — som »kronoflaggor». Hur stark den krigiska associationen var, framgår emellertid av ett och annat. *Söndags-Nisse* påstod sålunda 1871, att de »hundrasex» — försvarsreformens motståndare på riksdagen — vid åsynen av den nya prydnaden på folkrepresentationens hus skulle ha uppstämt den bekanta sången: »Jag hälsar dig fredliga flagga!» Det är mer än möjligt att man på militärt håll ondgjorde sig över att den tretungade hissades på riksdagshuset; i vilket fall påstod en talare under »flaggdebatten» 1906, att han på den tiden hört sägas: »Skola de där gubbarne ha den tretungade flaggan också?»

Det är uppenbart att kombinationen av kungsflagga, örlogsflagga och statsflagga gjorde den tretungade suspekt i många radikalers ögon; det var väl sådan ovilja, som låg bakom *Söndags-Nisses* utbrott: »flaggan som räcker tungan sin ut åt hela den svenska nationen».

Republikanerna voro emellertid få. *Aftonbladet* tolkade bättre den allmänna meningen, då den betecknade flaggan på riksdagshuset som en »tretungad nationalflagga». Här röjs en ny uppfattning av flaggan som symbol även för *fäderneslandet* och folket. Efter franska revolutionen började kulturen av nationen, symboliserad av en flagga (i Frankrike trikoloren). *Aftonbladet* accepterade den tretungade som nationens symbol. Sådan förblev den länge. Vid den ovannämnda flaggdebatten vittnade en talare, att den tvärskurna flaggan först på sista tiden »börjat betraktas» som en nationalflagga. Den tvärskurna hade föga anseende.

Det initiativ konung Oscar tog 1873 fick efterföljd. »Ja så där skall Oscarsdagen firas!» utbrast *Kasper* hånfullt på hösten samma

år. »Flaggning lite' varstans, där man vill stå väl på högre ort...» I detta som i så många andra stycken angavs tonen uppifrån. Flaggbruket spred sig alltmer. Vid debatten 1906 yttrade en talare, att man sedan »några tiotal av år» alltmer börjat flagga vid högtidliga tillfällen: »Det är väl åtminstone 10 à 20 år sedan flaggan allmänt började att svaja till och med på våra folkskolor.» Uttrycket »allmänt» får tas med en stor nypa salt — alltjämt voro flaggstängerna få.

Parallellen mellan utvecklingen i USA och Sverige sticker i ögonen: i bägge länderna blev flaggan en i vidare kretsar populär symbol först i samband med storpolitiska händelser, som satte sinena i svallning. I USA var det inbördeskriget, i Sverige grälet med norrmännen på 1890-talet och i all synnerhet unionsupplösningen år 1905.

»Året 1905 och dess händelser ha medfört ett *behov av samling även kring ett symboliserat Sverige* (min kursiv.)», yttrade 1906 en av riksdagstalarna. »Och åt denna symbol vill man nu för första gången giva lagens fasta grund.» »Nationalflaggan skall ju således», undervisade en annan, »vara sinnebilden för det gemensamma fosterlandet, det vill säga den skall påminna svenska män och kvinnor om allt, som innebäres i ordet fosterland, om vår tanke- och trosfrihet, om vår urgamla kultur, om våra gemensamma, ärorika minnen, om vårt gemensamma framtidshopp och mycket mera.»

Riksdagsprotokollen och den samtida pressen överflöda av vittnesbörd om hur yrvaket man famlade omkring sig i denna situation. Det tvistades om tygprover, proportioner, färger och först och sist om vilken som skulle bli nationalsymbolen: den tretungade eller den tvärskurva. Då på morgonen den 1 november 1905 för första gången den rena, från unionsmärket befriade flaggan hissades runt om i hela riket, i närvaro av väldiga åskådarmassor och under stor nationell gripenhet, så mötte ögat ett virrvarr av färger och former. »Man överdriver naturligtvis, om man påstår, att den ena flaggan var den andra olik, men överdriften är inte stor», skrev *Svenska Dagbladet*. »Fyra olika färggrupper skulle man möjligen kunna urskilja — den ljusst blågula, den mörkt blågula, den blekt grönvita och den svartgrå. Nyanserna voro otaliga.»

En flagglag var tydligen högst påkallad och den kom 1906. Förut hade Kungl. Maj:t ensam beslutat om allt som hade med flaggan att skaffa. Flaggförordningen av 1844 bar helt Oscar I:s signum. Man vågar även säga, att 1897 års förordning, som införde en tvåtungad flagga för de civila verken och reserverade den tretungade

för kungahuset, försvarsmakten och riksdagen, uttryckte Oscar II:s personliga mening. Nu ville riksdagen vara med om att bestämma. Så skedde också.

Regeringen Staaf hade helst velat helt och hållet avskaffa den tretungade flaggan — här spårar man en anknytning till det betraktelsesätt, varåt *Söndags-Nisse* på sin tid givit uttryck — men den fick nöja sig med en kompromiss. Civilministern Schotte försäkrade, att den tvärskurna flaggan var »den egentliga svenska flaggan», den tretungade blott en militär facksymbol. En talesman för lagutskottet menade, att »den flagga, som skall svaja över de tusen hemmen i Sveriges land, också skall svaja över riksdagshuset». Förgäves hävdades från moderatliberalt håll, att den tretungade flaggan »i hela vårt folks föreställningsvärld» var den förnämre och att därför även de, som höllo kungatanken högt och ville att den skulle vara likaberättigad med folkmakten, borde anse, att kungamakt och riksdag skulle ha »lika och jämlika symboler». De menade alltså, att det var militären, som för sin räkning önskade monopolisera den tungade flaggan.

Något ligger måhända i detta. I vilket fall godkände första kammaren utan omröstning regeringens förslag. I andra kammaren segerade det med 122 röster mot 75. Därmed blev den tvärskurna nationalflagga, och från riksdagshusets tak firades den tretungade efter att ha vajat där i trettiofem år. Den blev nu blott och bart örlogsflagga. Åt konungen gavs rätt att nyttja vilken han ville; det blev den tungade flaggan med stora riksvapnet.

Den nationella begeistringen 1905—1906 gick fort över. Det skulle ännu dröja länge, innan den blågula flaggan blev allmänt hyllad som folklig symbol. Vid stockholmsstudenternas vårfest på Solliden år 1906 yttrade Karlfeldt:

»Vi ha återtagit vår gamla svenska flagga, segerfanan från Lützen med de ljusa, glada färgerna, men erövringsdrömmarna ha vi stoppat i skrinet. — — — Det är den politiska idealismens fana vi vilja höja. Varför kan den inte vara ljust blå och gul, segerglad, sommarglad, lika väl som hemskt blodröd? Rättvisa åt alla, utan blod!»

Varför icke? T. o. m. *Social-Demokratens* kåsör »Holger» — Gerhard Magnusson — tyckte, att »nog verkade det litet egendomligt» att den 1 november 1905 flaggstängerna stodo tomma på såväl Folkets hus som på Goodtemplarnas: »Men det där har gunås *Soc.-D* inte något att säga till om.» De radikalare socialdemokraterna knöto sina framtidsförhoppningar vid den röda fanan, internationalis-

mens symbol, och de fingo överhand efter storstrejken 1909. Medan bönderna 1914 marscherade under en skog av blågula dukar, lyste blott en enda svensk flagga i arbetartåget, och det får väl närmast betraktas som en taktisk eftergift.

Vid demonstrationstågen 1 maj lyste länge den blågula flaggan med sin frånvaro, den röda fanan härskade suveränt. Detta betyder visst icke att meningarna voro odelade; stort uppseende väckte det 1922, att Hjalmar Branting höll högtidstalet vid Svenska flaggans dag på Stadion och därvid yttrade, att »den svenska andens oberoende och frihet, den ursprunglighet, varmed den kan på bästa sätt bidra till hela vårt släktes utveckling, den symboliseras i vår svenska flagga». Även för de följande åren kan man finna ett och annat vittnesbörd om känsla för den nationella symbolen. »Det finns inga formella hinder för svensk arbetarklass att bli ett med den övriga nationen», förklarade sålunda *Folket* 1923.

Föreningen Svenska Flaggans Dag, som bildades 1915, hade tungt före. De våldsammaste angreppen på flaggan och flaggdagen kommo givetvis från kommunisterna, och så sent som 1934 klagade föreningens styrelse i sin verksamhetsberättelse över »hur svårt det alltjämt är att bibringa det svenska folket övertygelsen om den *absoluta neutralitet*, som utgör betingelsen för Svenska Flaggans dags firande».

Då hade redan en ny inställning börjat arbeta sig fram på arbetarhåll. De politiska framgångarna, de förbättrade arbets- och löneförhållandena, socialreformerna, »Saltsjöbadsandan» och åtskilligt annat hade skapat en starkare känsla av delaktighet i samhället. Slagordet »folkhemmet» tillkom. Mäktigt bidrog också oron över den internationella utvecklingen. Socialdemokratins och fackförningarnas öde i Tyskland väckte icke blott en nationell försvarsvilja till livs utan också ett behov av att manifesteras den samhörighet med övriga folkgrupper, som nog innerst alltid funnits hos de flesta.

Vid Socialdemokratiska Ungdomsförbundets kongress på hösten 1934 kom det till en första kraftmätning mellan de olika riktningarna. I spetsen för de oförsonliga stod Clarté och stockholmarna — naturligtvis icke alla. Utgångspunkt för debatten var en motion av ungdomsklubben på Kungsholmen, i vilken föreslagits,

»att förbundskongressen ger den nya styrelsen i uppdrag att göra en framställning till regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen, att det till nästa riksdag utarbetas ett förslag till lag som förbjuder den svenska fanan i de politiska striderna».

Motionen hade av förbundsstyrelsen avstyrkts med följande motivering:

»Den effektivaste vägen att komma tillrätta med högerns självtagna patent på fosterland och riksfana torde tvärtom vara, att vi själva vid sidan av den röda använder den blågula fanan och bryter udden av högerns monopolsträvan.»

Debatten blev i mer än ett avseende högtintressant, och motionärens meningsfränder visade sig vara i hopplös minoritet. Några av inläggen förtjäna att återges.

Torsten Nilsson — alltså nuvarande försvarsministern yttrade:

»Någon gång i fjol höst läste jag en insändare i N. D. A. om en ljuslockig yngling som uppkallat 4 000 socialdemokratiska ungdomsklubbister till att svära trohetseden mot den röda fanan. Den ynglingen var jag. Trots detta kan jag inte finna någon motsättning mellan den röda fanan och den svenska . . . Vi måste själva gå till attack för att erövra symbolen så att den blir hela svenska folkets tillhörighet.»

Fritz Svanström, Västerås:

»I landsorten hyser vi inte den förskräckelse för den svenska fanan som man tycks göra i Stockholm. Vi skall också här försöka utrota en ingrodd misstro mot arbetarrörelsen, och detta kan vi genom att begagna den svenska fanan. Jag tror att stockholmarnas s. k. radikalism på detta område har sin grund i Clarté, och vi kan vara övertygade att framgångarna för Stockholmsdistriktet skulle komma i ökad utsträckning, om man gjorde sig fri från denna gamla 'radikalism'.»

Einar Norrman, Stockholm:

»Rött och blågult måste bli vår paroll. — — — Principiella och taktiska skäl tala för att vi acceptera den blågula fanan.»

Arnold Palm, Stockholm:

»Den borgerliga propagandan har gett den blågula tendensen av partifana. — — — Den rödaste kommunist har dock den blågula på sin kolonistuga. Kom ihåg att vår strid icke går mot fanan utan mot det kapitalistiska samhället. Och det bör icke vara någon taktikfråga utan en principfråga att vi skall acceptera den svenska fanan.»

Gunnar Lundberg, Stockholm, erinrade om Brantings tal på Svenska flaggans dag 1922, som visade vilken »linje den svenska socialdemokratien följt i lånliga tider». Ytterligare ett par stockholmare instämde.

Ivar Berg, Sundsvall:

»Vi ha allt att vinna på att manifesteras vår principiella ståndpunkt genom att föra svenska flaggan med i alla demonstrationer.»

Torsten Nilsson:

»Sverige har existerat i hundrade år och kommer säkert att göra det i ännu hundrade år. Den blågula flaggan symboliserar detta nationens bestånd genom tiderna. Vi ha ingen anledning att gå ifrån vår uppfattning.»

Percy Franzén i Stockholm kom med en lam protest. »Tror ni», frågade han, »att den slagna tyska arbetarklassen skall resa sig i hakkorsets tecken. Den kommer att resa sig under den röda fanan.» Hjalmar Mehr, som tagit illa åt sig av — förmodligen — Swanströms inlägg, lovade att stockholmsklubbisterna skulle återkomma. Det gjordes i en skrivelse, vari bl. a. underströks, att den röda fanan var arbetarklassens symbol i dess kamp för mänsklighetens frigörelse och att det ej fanns ringaste anledning att använda den blågula fanan vid sidan av den röda:

»Alla försök att på den vägen ta vinden ur seglen på de borgerliga äro dömda att misslyckas. I nationalism kunna de ändå alltid bjuda över oss. Följden kan endast bli att de sämst ställda stötas bort från oss.»

Året efter kongressen gjorde stockholmsdistriktet ett nytt försök att bjuda spjärn mot utvecklingen. Man föreslog en kampanj för anskaffande av röda fanor. Motiveringen var följande:

»Från burgeoasiens chauvinistiska skräpkammare har man plockat fram alla de lögnparoller, som mötte arbetarklassens pionjärer. Man talar nu om »det gamla kära Sverige» som hotas av undergång från de »marxistiska mörkmännens sida», och man manar till uppbåd kring vår frihetssymbol, den svenska fanan.

Kamrater! Länge nog har burgeoasien tagit patent på Sveriges fana. Därför måste arbetarklassen fordra *sin* rätt av denna symbol. Och vi har all anledning, att tillvarataga denna rättighet. Men det är inte under blågula fanor, vår uppmarsch skett, den sker inte och får inte komma att ske under detta tecken heller. Vi skall uppbåda *vårt* folk under de blodröda dukarna, internationalismens, socialismens, frihetens och broderskapets symbol.»

Det var en fanfar utan betydelse. Lika verkningslös blev en motion av föreningen i Örtofta vid förbundskongressen 1937. I denna föreslogs, att kongressen skulle besluta om att den blågula fanan skulle förbjudas vid alla av socialdemokratiska ungdomsklubbar anordnade arrangemang. Motionen hade avstyrkts av förbundsstyrelsen och i debatten fick initiativtagaren lyssna till hårda ord.

Torsten Nilsson erinrade sålunda om att förbundets ställning redan 1934 avgjorts och betygade att motionen ingalunda representerade den allmänna meningen i Örtofta. Häri stöddes han av klubbens egen representant, och Nils Holmberg i Lund gick så långt, att han betecknade motionen som tillkommen under mystiska omständigheter. Blott en, en stockholmare, tog motionären i försvar, och här finner man ett nytt eko av den gammalmarxistiska vulgär-agitationen:

»Det är fortfarande så, att borgarklassen i kraft av sin äganderätt till produktionsmedlen utsuger landets befolkning, och på arbetsplatserna ha arbetarna i själva verket ingenting att säga till om utom rörande avtalen. Fortfarande förekommer kriser, arbetslöshet och fattigdom. Symbolen för detta samhälle är den blågula fanan. Om vi hylla denna, hylla vi det bestående samhället.»

Han fick omedelbart mothugg från både skåningar och uppsvenskar. En talare från Ingelstad yttrade:

»Om den svenska fanan vore symbolen för kapitalismen, borde den ha kommit till under den kapitalistiska epoken. Men den har funnits i femhundra år. Vi ha ingen anledning att ställa den röda fanan mot den blågula.»

Nils Holmberg försökte sig på begreppsanalys:

»Fosterlandet tillhör oss, och den rätta tolkningen av fosterlandets begrepp kan endast vara de människor, som bygga och bo på vår jord. Vill man göra något för fosterlandet, vill man vara patriot i verklig mening, måste man göra det för folket, vilket ju också är socialdemokratiens enda strävan. Liksom våra spanska kamrater i dag kämpa mot utländsk reaktion för sitt lands oberoende, äro säkerligen även vi beredda att försvara vår frihet.»

En västmanlänning instämde:

»I mitt distrikt finns det ingen plats, där man inte tar med den svenska fanan vid de olika arrangemangen. Den blågula fanan representerar den svenska kulturen, vad som vunnits under gångna år, och detta tror jag vi skola betona starkare i fortsättningen. Jag tycker, att den blågula fanan skulle ha passat bra också i den här lokalen.»

En stockholmare menade att det internationella arbetet måste bygga på nationell grund: nationalismen förhöll sig nämligen till internationalismen som individen till kollektivet. Även en göteborgare yrkade bifall till styrelsens förslag men tillade med tydlig skärpa:

»När man fäller socialistiska värdeomdömen, bör man nog inte

blott betrakta två eller tre års händelser. Det säges vidare i utlåtandet, att arbetarrörelsen lämnat sin tidigare oppositionella inställning. Jag vet inte om detta innebär ett försåtligt underkännande av tidigare ståndpunkter.»

Ett historiskt datum är förvisso den 6 juni 1938, då en arbetarorganisation för första gången mottog en svensk flagga av konungen. Det var Stockholms Arbetarekommun genom sin sekreterare Viktor Ek. *Social-Demokraten*, som konstaterade att »blågult var dagens färg», antydde också bakgrunden till händelsen:

»Flaggdagen i Stadion har ju städse varit ett omtyckt folknöje, och detta års samfällda känsla av fast och redoboget värnande av vår svenska symbol samt naturligtvis majestätets snart stundande födelsedag, förlänade högtidsdagen ytterligare några stänk av pompa och festivitas.»

Det var mitt under det spanska inbördeskrigets dagar. Vad många fruktade kom klarare till uttryck i Quelqu'un's reportage i *Svenska Dagbladet*:

»Hur länge får detta fortgå, hur länge skall denna stadionfest med sitt vackra, ljusa allvar få samla oss i okränkta ro år efter år den 6 juni till samfällad medborgarhyllning kring Sveriges flagga och Sveriges kung? Ute i världen dränkas städer och länder i blod, mullra kanonerna, smidas komplotterna, sucka tusenden i fängelser och fångläger, regnar död och förintelse från luften över oskyldiga människor . . . Främst bland de sjutton kom — ett tidens tecken! — Stockholms arbetarkommun.»

Ett historiskt datum är också den 1 maj 1939: då medfördes nämligen för första gången i historien den blågula flaggan i demonstrationståget i Stockholm 1 maj. I sitt tal yttrade Zäta Höglund, att det var symboliskt, att första maj blivit en nationell högtidsdag fr. o. m. detta år: »Arbetarklassen och nationen ha blivit ett. Det är den femtioåriga kampens facit.»

Så bröt det andra världskriget ut och vid det stora medborgarståget gingo de demokratiska partierna endräktigt samman i en mäktig manifestation av nationell samkänsla.